

**VERASET
VE
İNTİKAL
VERGİSİNE
KONU
HİSSE
SENETLERİNİN
DEĞERLEMESİ**

|||||

Faruk CAN
Vergi Kontrol Memuru

7 338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu'nun 10 ncu maddesi "matrah; intikal eden malların Vergi Usul Kanunu'na göre bulunan değerlerdir." hükmünü içermektedir. Aynı maddenin ikinci fıkrası ise;

"Mükellefler ilk tarhiyatta nazara alınmak üzere Veraset ve İntikal Vergisi mevzuuna giren malların aşağıda belirtilen değerleme ölçülerinden faydalanarak, belirtilmeyenler ise V.U.K.'nın servetleri değerleme ile ilgili 3'üncü bölümündeki esaslara göre değerlemek ve beyannamelerinde göstermek zorundadırlar" demektedir.

Anılan maddenin (d) bendinde "Esham; borsada kayıtlı ise ölüm tarihine tekaddüm eden 3 yıl içindeki en son muamale değeri ile değerlendirilir. Borsada kayıtlı değil ise veya kayıtlı olup da üç yıl içinde muamele görmemiş ise itibari değerle değerlendirilir" hükmüne yer verilmektedir.

Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu'nun; idarece yapılacak değerleme ile uygulanacak cezaları hükme bağlayan 10 ncu maddesinin son dan 4-3 ncü fıkraları ise aynen şöyledir.

"İdare yukarıdaki esaslara göre beyan edilen bu değerler üzerinden vergiyi beyannamenin verildiği tarihten, itibaren en geç onbeş gün içinde tarh eder. Tarh edilen vergiler intikal eden malların V.U.K.'na göre bulunacak değerlerine göre ikmal edilir."

"İlk tarhiyatta nazara alınmak üzere mükellefler tarafından bu maddedeki esaslara göre beyan edilen miktar ile idarece aynı değerlendirme ölçülerine göre bulunan miktar arasındaki farka ait vergi (gayrimenkuller hariç), kusur cezalı olarak alınır."

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde; Veraset ve İntikal Vergisine konu olan hisse senetlerinin değerlendirilmesi iki ayrı yöntemle yapılacaktır.

1 - Mükelleflerin İlk Tarhiyatta Nazara Alınmak Üzere Yapacağı Değerleme

aa - Hisse Senedinin Borsaya Kayıtlı Olması

Mükellefler; intikal eden hisse senetlerinin borsaya kayıtlı olması halinde; ölen kişinin ölüm tarihine tekaddüm eden 3 yıl içindeki en son muamele değeri ile değerlendirilecektir. Şayet hisse senedi (Esham) ölüm tarihine tekaddüm eden üç yıl içinde borsada işlem görmemiş ise itibari değerle değerlendirileceklerdir.

bb - Hisse Senedinin Borsaya Kayıtlı Olmaması

Mükelleflere intikal eden hisse senetlerinin borsaya kayıtlı olmamaları halinde ise hisse senedi yine itibari değerle değerlendirilip, mükelleflerce beyan edilecektir.

İtibari değer; V.U.K.'nın 266. maddesinde tanımlanmıştır. "İtibari değer, her nev'i senetlerle esham ve tahvillerin üzerinde yazılı olan değerleridir."

Yukarıdaki açıklamalar ve kanun hükümlerinden de anlaşılacağı üzere; mükellefler hisse senedine ilişkin değerlemeyi Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu'na göre yapacaklardır. İdarenin yapacağı değerlemede ise V.U.K.'nın değerlemeye ilişkin hükümleri dikkate alınacak olup, buna ilişkin açıklamalar şöyledir.

2 - İdarece Son Tarhiyatta Nazara Alınmak Üzere Yapılacak Değerleme

Mükelleflerce beyan edilen hisse senedinin değeri; idarece V.U.K.'na göre bulunacak değere göre ikmal edilir. İdarece hisse senedini 213 sayılı V.U.K.'nın 294. maddesi hükmüne göre değerleyecektir. Anılan maddede "Ticari sermayeye dahil olsun olmasın tüm esham ve tahsilat borsa rayici ile, borsada kayıtlı olmayan esham ve tahvilat emsal bedelleri ile değerlendirilir. Borsa rayicinin takarrüründe muvazaa olduğu anlaşılırsa bu rayici yine emsal bedeli esas olur" hükmü yer almaktadır. Buna göre idarece yapılacak değerlendirme iki başlık altında toplanabilir.

aa - Hisse Senedinin Borsaya Kayıtlı Olması

Hisse senedinin borsaya kayıtlı olması halinde borsa rayicine göre idarece değerlendirilecektir. Borsa rayici (V.U.K.'nın mükerrer madde 266) hisse senedinin değerlendirme günündeki normal alım satım değeridir. Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu'nun 11. maddesine göre "tesbit edilecek değerlendirme gü-

nünde hisse senedinin borsada işlem görmesi halinde o günkü normal alım satım değeri baz alınarak idarece gerekli değerlendirme yapılacaktır. Ancak, borsa rayicininde sıhhatli olmaması durumunda değerlendirme yine emsal bedeli ile yapılacaktır.

bb - Hisse Senedinin Borsaya Kayıtlı Olmaması

Hisse senedinin borsaya kayıtlı olmaması halinde emsal bedel ile değerlendirme yapılacaktır. Emsal bedel ise V.U.K.'nın 267. maddesinde açıklanmıştır. Emsal bedel, gerçek bedeli olmayan veya bilinmeyen veyahut doğru olarak tesbit edilemeyen bir malın, değerlendirme gününde satılması halinde emsaline nazaran haiz olacağı değerdir. Emsal bedelinin tesbit yöntemlerini açıklayan 267. maddede yazılı esaslardan; ortalama fiyat esası ve maliyet bedeli esası hisse senedi değerlemesine uygun değildir. Bu nedenle idarece emsal bedeline göre değerlemesi yapılacak hisse senedini takdir esasına göre değerlemesi icap eder.

Günümüzde şirketlerin gerek mali yönden ve gerekse faaliyetler yönünden çok değişik olması nedeniyle takdir esasına göre yapılacak değerlendirme sırasında, şirketlerin ticari özsermayesinin tesbiti yoluyla değerlemeye gidilmesi doğru sonucu vermesi yönüyle önemlidir. Hisse senedine ait değer takdiri sırasında; şirketin değerlendirme gününe göre (değerleme günü V.İ.V.K.'nın 11. mad. açıklanmıştır.) çıkartılan bilançosundan özsermayenin tesbit edilmesi ve özsermaye tutarının hisse senedi adedine bölünmesi suretiyle, bir hisse senedini gerçek değerinin bulunması mümkün olacaktır. Bu yönde Danıştay yedinci dairesinin 22.02.1988 tarih, 986/2230 esas; 988/494 no'lu kararı mevcuttur.

Örnek: (Basitleştirilmiş Örnek)

"x" şirketinin 1.000.- TL. nominal değerle 2.000 adet hisse senedi mevcuttur. Şirket 1984 yılında kurulmuştur. Şirket ortağı olan "A" 1.000.- TL. nominal değerle 500 adet hisse senedine sahiptir. "A" 19.11.1992 tarihinde vefat etmiştir. Şirketin hisse senetleri borsaya kote edilmemiştir. (Ve/veya borsa rayici sıhhatli değildir.) Şirketin 19.11.1992 tarihi itibarıyla düzenlediği bilançosu aşağıdaki gibidir.

x. A.Ş.'nin 19.11.1992 Tarihi İtibarıyla Düzenlediği Bilançosu

Aktif		Pasif	
Kasa	3.500.000.-	Sermaye	2.000.000.-
Mal	2.400.000.-	Amortisman	3.200.000.-
Demirbaş	8.900.000.-	Yedek Akçe	1.350.000.-
Alacaklar	5.200.000.-	İhtiyari Yedek Akçe	650.000.-
		1991 Yılı Kârı	6.800.000.-
		Borçlar	6.000.000.-
	20.000.000.-		20.000.000.-

Çözüm:

1 - Mükellefçe ilk tarhiyatta nazara alınmak üzere beyan edilecek değer; şirketin hisse senetlerinin borsaya kayıtlı olmaması nedeniyle itibari değer olan (1.000.- TL. x 500) = 500.000.- TL. olacaktır.

2 - İdarece yapılacak değerlemesi ise emsal bedeline göre olacak olup buna ilişkin çözüm şöyledir.

Genel Aktif Toplamı.....	20.000.000.-
— Borçlar	6.000.000.-
— Amortisman	+ 3.200.000.-
	9.200.000.-

Ticari Özsermaye 10.800.000.-

Veya;

Sermaye 2.000.000.-

Yedek Akçeler 2.000.000.-

1991 Yılı Kârı..... 6.800.000.-

Ticari Özsermaye 10.800.000.-

Bir adet hisse senedinin emsal değeri = 5.400.-

(Ticari Özsermaye + Hisse Senedi Adedi)

(10.800.000.- + 2.000.-)

İdarece yapılacak tarhiyatta; mükellefçe beyan edilen hisse senedinin değeri; (5.400.- TL x 500) = 2.700.000.- TL. olarak dikkate alınacak ve mükelleflerin beyan ettiği değere aradaki fark olan (2.700.000.- TL. - 500.000.- TL) = 2.200.000.- TL. matrah beyana eklenmek suretiyle vergi ikmal edilecektir.

NOT: 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanunun 10. maddesinin son-
dan 3 üncü fıkrasını değiştiren 2591 sayılı kanunun 2. maddesi hükmüne
göre; idare ile mükelleflerin aynı değerlendirme ölçülerine göre tesbit ettikleri
değerler arasında fark olması halinde ceza uygulanabilecektir. Yukarıdaki
örneğimizde tesbit edilen 2.200.000.- TL.'lık matrah farklı değerlendirme öl-
çüleri dolayısıyla tesbit edildiğinden ceza salınmayacaktır.